

Očima i ušima,
rukama i nogama

Kreativnost, intuicija

Vizualni učenik

*Moguće teškoće
slušanja*

*Voli aktivnosti
rukama*

*U stresnoj situaciji
oklijeva*

Očima i ušima, rukama i nogama

Kako poznavanjem
individualnog profila dominacije
poboljšati učenje i kvalitetu života

dr. sc. Carla Hannaford

OSTVARENJE

Biblioteka
INTEGRIRANI RAZVOJ

© Carla Hannaford, 1997.
© hrvatsko izdanje Ostvarenje d. o. o. 2008.

Naslov izvornika **“The Dominance Factor”**

First published in the United States under the title THE DOMINANCE FACTOR

by Carla Hannaford, Ph.D. Copyright © Carla Hannaford, 1997.

First published by Great River Books.

Prijevod: mr. sc. Tatjana Novosel-Herceg
Urednica izdanja: Ilona Posokhova, prof.

Obrada i prijelom: Ostvarenje d. o. o.
Ilustracije: Great River Books
Dizajn ovitka: Ilona Posokhova
1. izdanje: siječanj, 2008.

Nakladnik:

OSTVARENJE d. o. o.
Pušćine 21, 10417 Buševac
tel: 01 62-55-747, 62-55-314
faks: 01 62-55-751
ostvarenje@hi.htnet.hr
<http://razvojdjece.crolink.net>
<http://glazba.crolink.net>

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 653754

ISBN: 978-953-6827-69-5

Sadržaj

Uvod	9
Što je to profil dominacije?	15
Kako odrediti profile dominacije	34
Trideset dva profila dominacije	47
Slaganje cjeline	116
Profili dominacije u međuljudskim odnosima	130
Profili dominacije i obrazovanje	143
Dodatak A: Kako funkcionira provjera mišića	155
Dodatak B: Pomoćna sredstva i strategije učenja ..	159
Literatura	165
Bilješke	166
Kazalo	167

Ilustracije

1. Dvije moždane hemisfere	18
2. Razlike između dviju moždanih hemisfera	20
3. Vid u integriranom stanju	24
4. Razlike u vidu između učenika s dominantnom geštaltnom i dominantnom logičkom hemisferom	25
5. Sluh u integriranom stanju	26
6. Razlike između sluha učenika s dominantnom geštaltnom i dominantnom logičkom hemisferom	27
7. Razlike između geštaltnog i logičkog pristupa dominantnoj ruci	28
8. Razlike u geštaltnom i logičkom pristupu dominantnoj nozi	30
9. Karakteristike učenja u unilateralnom stanju	32
10. DomiKnow	36
11. Posezanje za središnjom točkom tijela	37
12. Pravljenje prozora rukama za određivanje dominantnog oka	37
13. Nježna provjera stabilnosti	39
14. Lociranje deltoidnog mišića	40
15. "Blokiranje" mišića pod kutom od 90 stupnjeva	40
16. Primjena laganog pritiska za samoprocjenu	41
17. Priprema za provjeru mišića	42
18. Formiranje stabilne pozicije za provjeru mišića	42
19. Provjera mišića za dominantno uho	44

20.	<i>Provjera mišića za dominantno oko</i>	44
21.	<i>Provjera mišića za dominantnu nogu</i>	45
22.	<i>Provjera mišića za dominantnu moždanu hemisferu</i>	45
23.	<i>Transpozicionirani profili</i>	49
24.	<i>Objašnjenje 32 profila dominacije</i>	51
25.	<i>Dominantnost hemisfere u slučajnom uzorku od 218 učenika koji pohađaju srednju školu u Denveru i Koni, Havaji</i>	144
26.	<i>Uzorci senzornog pristupa u istih 218 učenika</i>	146
27.	<i>Uzorci dominantnosti uha/hemisfere u istih 218 učenika</i>	147
28.	<i>Uzorci dominantnosti oka/hemisfere u istih 218 učenika</i>	149
29.	<i>Dominantnost oka kod istog uzorka od 218 učenika</i>	150
30.	<i>Vretenasta vlakna u mišiću</i>	156

Zahvale

Colleen Gardner koja me je prva upoznala s profilima dominacije.

Dr. Paulu i Gail Dennison za početnu zamisao profila dominacije u edukacijskoj kineziologiji.

Cherokee Shaner i Sandri Zachary, učiteljicama posebnog obrazovanja na Havajima koje su mi pomagale u prvom istraživanju.

Mojoj majci Minnie koja me je voljela unatoč potpuno blokiranom desnom profilu, i mojoj kćeri Breeze za njezinu pomoć, podršku i uvide koji su omogućili da ovaj rad dođe do izražaja i postane koristan.

Esti Steenakamp i Riti Edwards, radnim terapeutkinjama iz Južne Afrike koje su ispitale ovaj rad u svojoj praksi.

Rosemary Sonderegger, Alfredu Schatzu i svim ostalim prijateljima i nastavnicima širom svijeta koji su me poticali i ohrabivali da objavim ovaj rad.

Judy Metcalf i Wandi McGee iz Edu-K društva u gradskom okrugu Washington, koje su radile mnoge sate da bi mi pomogle oko prvih nacrti i opisa profila. I Margariti Hodge koja mi je pomogla oko grafičke pripreme.

Dr. Charlesu Harteru, mojem partneru, koji me je svesrdno podržavao i kao stručnjak sudjelovao u istraživanju tehnike provjere mišića.

Marku i Margaret Esterman, mojim urednicima i izdavačima, čije su vještine i posvećenost rezultirale uspjehom u radu.

Jamesu Lindseyju za sate rada na računalu, obilju ideja i ljubavi; i Helmutu Meyeru za grafičko nadahnuće.

Johanni Bangeman, Karen Kohler i svim učenicima četvrtog razreda koji su u praksi, u svojim razredima, testirali prve verzije ove knjige.

Uvod

Zbog beskonačne varijacije načina na koji se pojedince grupira, treba pretpostaviti da osjećajne osobine bilo koje osobe, kao i njezini otisci prstiju, nikada ne bi mogle biti istovjetne osobinama neke druge osobe. Stoga je vjerojatno da ne postoje niti će ikada postojati dvije potpuno jednake osobe. Kada bi jedinstvenost bila neophodna stavka za društvo koje evoluira, svaka bi pojedina osoba bila neophodna.

Paul MacLean, *The Triune Brain in Evolution*, 1990.

Svi mi prepoznajemo široku različitost ljudskih bića - različitost koja svakog pojedinca čini jedinstvenim, zanimljivim, dosadnim, zadovoljnim, frustriranim i misterijem za našu osobitu narav. Kako bi nas što bolje razumjeli, psiholozi i edukatori razvili su sustave prepoznavanja i uopćavanja različitosti. Takvi sustavi, poput Meyers-Briggsova indeksa, 4MAT sustava Bernice McCarthy, Dunn i Dunnove procjene stilova učenja, eneagrama i višestrukih inteligencija Howarda Gardnera, općenito su korisni za opće tipiziranje ljudske naravi i stilova učenja. Razumijevanje stilova učenja korisno je za planiranje obrazovnih programa i za bolji uvid u ponašanje pojedinaca. Mojem istraživačkom i savjetničkom radu pripomoglo je korištenje sustava procjene stilova učenja pod nazivom *profili dominacije*.

Ovu metodu mjerenja i karakteriziranja stilova učenja razvili su dr. Paul Dennison i Gail Hargrove (sada Gail Dennison). Profili dominacije koje opisuju Dennisonovi određuju lateralnu dominantnost očiju, ušiju i ruku u

odnosu na dominantnu moždanu hemisferu. Ovi uzorci lateralne dominacije uvelike utječu na način na koji pojedinac interno obrađuje informacije te, posljedično, vrste aktivnosti učenja koje taj pojedinac preferira.

Moje iskustvo s profilima dominacije

Saznala sam za modificiranu verziju Dennisonovih lateralnih profila 1986. godine i odmah sam je kao savjetnica počela koristiti u radu s "otuđenim" srednjoškolicima. Kada su se upoznali s tim novim informacijama o samima sebi, uzdahnuli s olakšanjem jer su napokon shvatili zašto imaju teškoće u učenju i privatnom životu. Njihovi profili: 1) jednostavno nisu bili prilagođeni trenutnom nastavnom programu; 2) otežavali su im komunikaciju u stresnim situacijama i 3) pokazivali su da njihove teškoće nisu ni trajne ni patološke. Dok smo mi (učenici, njihovi učitelji i ja) istraživali njihove individualne profile, radili smo zajedno kako bismo stvorili strategije za uspjeh.

Kada sam prvi put iskusila rad s profilima dominacije, smatrala sam da su posebno zanimljivi. Kao neurofiziologu koji je ujedno radio s djecom, sviđao mi se fiziološki temelj profila. Ovaj sustav kojem se pristupa na jednostavan način, a čije je polazište fizičko, omogućio mi je da razumijem kako funkcionira mozak mojih učenika, njihovo tijelo i živčani sustav. Kao znanstvenici i učiteljici ta povezanost stilova učenja s učenikovim sustavom uma i tijela, imala je smisla. Profili dominacije su mojim učenicima i njihovim učiteljima pomogli u uočavanju njihovih jedinstvenih prednosti i teškoća na objektivniji, fleksibilniji način, uz mnogo više razumijevanja. U mom radu s mnogim učenicima i učiteljima profili dominacije i dalje otvaraju vrata prema novim i konstruktivnim uvidima u pojedince, a nisu etikete koje ograničavaju njihov stav prema samima sebi i svom potencijalu.

Kako su godine prolazile, u istraživanjima i osobnom iskustvu u promatranju i procjeni tisuća ljudi, pronalazila sam mnoge druge posljedice lateralne dominantnosti i ta sam promatranja pridodala rastućem "tijelu znanja". Uzorci lateralne dominantnosti imaju dalekosežne učinke na naše ponašanje - od toga kako djelujemo u odnosima, do toga kako radimo, igramo se i učimo u novim ili stresnim situacijama. Određivanje preferiranog oblika učenja ukazuje na konkretne načine na koje možemo poštivati osobu i pomoći joj, odnosno njezinu individualnom načinu obrade informacija.

Poznavanje samih sebe pomaže nam da budemo uspješniji u odnosima, učenju, poslu, pa čak i u igri.

U procesu predstavljanja istraživanja, zajedno s praktičnim načinima njihove upotrebe, poboljšala sam i razjasnila razlike među profilima dominacije. Kao dodatan element profila uvela sam lateralnu dominantnost nogu. Dala sam sve od sebe i da potvrdim neurofiziološke temelje tih varijacija i da iskažem te razlike u riječima i slikama koje mogu shvatiti i laik i stručnjak. Bilo mi je važno jasno i precizno pojasniti metode određivanja profila i pokazati strategije kojima bi informacije koje one pružaju bile od koristi. Nastavila sam uključivati rastući broj istraživanja u područjima neuroznanosti i obrazovanja te sam uvelike profitirala promatranjima i priložima mnogih kolega. Ova je knjiga kompilacija dostupnog dosadašnjeg istraživanja u obliku koji se lako koristi u praksi. Vjerujem da će učenici, roditelji, učitelji, savjetnici i parovi imati velike koristi od ovih informacija.

Zašto škole trebaju znati za profile dominacije

Posljedice ovih otkrića su velike. Tijekom godina, među mnogim uzorcima koje sam promatrala, bio je jedan koji je otkrio obeshrabrujuću nepodudarnost između prakse školskog poučavanja i stilova učenja većine učenika. Općenito gledano, škole očekuju od učenika da uče na određen način, a na učenike koji ne pripadaju tom tipu često se gleda kao da su inferiorni umjesto da ih se jednostavno gleda kao na drugačije učenike. Kada sam počela sustavno promatrati učenike, otkrila sam različitu korelaciju između etiketa koje su škole davale učenicima, kao naprimjer "nadareni i talentirani" i oni "za posebno obrazovanje", i njihovih profila dominacije.

Osjećam da taj nepodudarni spoj nastavnih metoda i učeničkih profila učenja može biti jedan od mnogih čimbenika koji pridonose povećanju teškoća u učenju kao što su ADD, ADHD, disleksija i emocionalni poremećaji u školama u današnje vrijeme. Bili smo skloni etiketirati ljude, a da ne uzmemo u obzir njihove normalne, pozadinske profile. Zato ova knjiga nije pisana samo za rad s pojedincima nego se bavi i politikom škole. U šesto poglavlje uključila sam formalnu studiju koju sam izradila kako bih tendenciju škola da krivo okarakteriziraju određene učenike učinila objektiv-

nom. Nadam se da će ove informacije biti od koristi učiteljima i školskim administratorima, kao i roditeljima i djeci koji su etiketirani na ovakve često kontraproduktivne načine i koji vode u krivom smjeru.

Profili dominacije postali su vrijedan dodatak mom savjetničkom radu s učenicima koji imaju teškoće u učenju i emocionalne poremećaje. Profili korišteni u Individualiziranim edukacijskim programima (IEP-ovima) informirali su i podržavali to da svako pojedino dijete razumije svoj jedinstven način učenja. (IEP-ovi su najčešće jednogodišnji obrazovni ciljevi postavljeni za svako pojedino dijete i oko njih su se složili djetetov učitelj, savjetnik i roditelj.) Profili dominacije ujedno su omogućili roditeljima i učiteljima da razumiju kako pristupiti i poštivati stil učenja svakog pojedinog djeteta.

Kako je spoznaja promijenila jedan život

Kolika je moć spoznaje, saznala sam kada sam po prvi put kao školska savjetnica počela upotrebljavati profile dominacije. To se dogodilo na jednom IEP sastanku koji sam dogovorila s jednim samohranim ocem. Njegov je desetogodišnji sin bio tri godine uključen u "posebno obrazovanje". U te je tri godine otac ponekad i dva puta tjedno morao dolaziti u ured zamjenika ravnatelja gdje se raspravljalo o ponašanju njegova sina - najčešće se radilo o tučnjavama na igralištu. Tako je taj otac došao na naš sastanak očekujući najgore.

Izradila sam procjenu profila dominacije za njegova sina, koja je otkrila da ima profil L. Objasnila sam da njegov sin spada u kategoriju učenika koji obrađuju informacije unutarnjim slikovitim predodžbama u kojima mu je potrebna čitava slika i emocije da bi razumio neki pojam, te da mu treba kretanje kako bi zadržao tu informaciju. Učenici koji imaju profil L imaju velik potencijal za kreativno i intuitivno razmišljanje, ali mogu imati problema u izražavanju svojih misli i osjećaja dok su pod stresom. Kako bih utješila zabrinutog oca, podijelila sam s njim svoju pretpostavku da je i Albert Einstein bio učenik s profilom L. To sam pretpostavila jer taj veliki znanstvenik nije u potpunosti govorio do svoje sedme godine te se kasnije u životu često oslanjao na svoje unutarnje inspiracije prepune slika koje su i potaknule njegova saznanja. Kada sam profil pokazala dječakovu ocu i